

Kertomus fil. kand. AARNE
HEIMALAN käynnistä ns. ANJA-
IAN KIRKONPAIKALLA elokuussa
1959.

Liitteet:

6 valokuvaa

1 piirros (= I-II piirrokset)

Kertomus fil. kand. Aarne Heimalan käynnistä ns. Anjalan
kirkonpaikalla elokuussa 1959.

I piirros.

Kuva N° 1.

Ns. Anjalan kartanon kirkonpaikka sijaitsee Anjalan kk:n keskustassa olevasta Kouvolan, Helsingin ja Haminan teiden risteyksestä n. 500 metriä Kouvolan tietä pohjoiseen tien itäpuolella metsäsaarekkeissa. Tien ja metsäsaarekkeen välissä on n. 150 metrin levyinen peltoaukea. Metsäsaarekkeen itäreuna on kalliota, joka laskee melko jyrkkänä ehkä 5 metriä. Tähän kallion itärinteeseen on kiinnitetty kirkonpaikan muistolaatta. Kallion juurelta nyk. Kymijoen länsirantaan on matkaa n. 200 metriä. Tämä matka on miltei kokonaan melko loivasti viettävää peltoa.

Metsäsaarekkeen ja Kouvolaan johtavan pohjois-eteläsuuntaisen tien välinen alue on Anjalan kartanon nyk. omistajan, Maanmieskoulun, aikana tehty pelloksi. Edellisen omistajan luvalla oli paikalle suunniteltu ja tehty urheilukenttää. Eräiden paikkakuntalaisten kertoman mukaan oli kenttää tasoiteltaessa tavattu hautausta ja ihmisen luita.

Käydessään keväällä 1959 em. paikalla oli Muinaistieteellisen toimikunnan arkkitehti Esko Järventaus paikallisten pyyntöjen johdosta antanut ohjeeksi, että rakennusperustuksen päältä ja ympäriltä poistettaisiin risukkoa, pensaita ja pienehköjä puuta. Näihin toimenpiteisiin ei paikalla ollut kuitenkaan ryhtytty, joten tutkimuksia varten oli nyt suoritettava vähän raivausta ja maanpoistoa.

Kuva 2.

Käydessäni elokuun 8 päivänä 1959 paikalla totesin seuraavaa:

- Rakennuksen jäljelläoleva kivijalan osa sijaitsee n. 5 metriä alussa mainitusta, itään viettävästä kallionreunasta länteen.
- Kivijalkaa on säilynyt seuraavasti:

II piirros.

Itäseinä: on säilynyt kaakkoisnurkasta etelä-pohjois-suunnassa 13-10 metriä, joka oletettavasti on kivijalan koko pituus tässä suunnassa.

Kaakkoiskulma on selvästi havaittavissa; siitä lähtien on kivijalka tehty kivilatomuksena ilman laastia verrattain pienistä, lohkotuista kivistä. Kaakkoisnurkan puolella

Kuvat 2,3 ja 4.

on korkeimman kohdan korkeus n. 120 cm mitattuna 60 cm ulkoreunasta. Yleensä itäseinän korkeus vaihtelee 20 - 60 cm ja sen leveys 110-120 cm.

Kuva 6.

Koillisnurkka on rikki n. 2 metrin pituudelta itäseinän puolella. Yleensäkin on kivitystä tässä kohdin näkyvissä vähän, mutta kuitenkin niin paljon, että voidaan todeta seinän lähtevän länttä kohti.

Kuva 5.

Eteläseinää on kaakkoisnurkasta länttä kohti säilynyt n. 8.85 metrin pituudelta, eräin kohdin 120 cm korkeana (nurkan puolella). Seinän kivitys päättyy 8.85 päässä nurkasta länteen, mutta on huomattava, että tällä kohdin alkaa myös juoksuhauta.

Juoksuhauta kulkee pohjois-eteläsuunnassa mutkitellen edellä kuvatun metsäsaarekkeen maastokohdan poikki. Se on talvisodan aikana kaivettua, ja em. rakennusperustuksen pohjoispuolisia osia on puolustusvoimain toimesta entistetty. Näyttää todennäköiseltä, että tämä n. 3 metriä leveä juoksuhauta on katkaissut kirkon kivijalan, joka muuten maastosuhteet huomioonottaen on voinut huomattavasti ulottua lännemäs. Nykyisellään ei kuitenkaan kivijalan läntisiä osia ole näkyvissä. Samoin täyttää juoksuhaudasta nostettu maa suoja-
penkereenä rakennuksen perustuksen keskiosat.

Vrt.

kuva 2
sekä kuvat
3,4 ja 5.

Edellä kuvattuja havaintoja varten poistettiin kivijalan luotta hiukan pensaita ja kaakkoiskulmaa raivattiin päältä puhtaaksi kokonaan. Samoin maan peittämiä edellisiä osia paljastettiin itäseinämällä, eteläseinämällä juoksuhautaan asti sekä koillisnurkassa. Seinän paksuutta tutkittiin kaivamalla kaakkoiskulmaa sisäpuolelta. Ulkopuolelle pudonneita lohkotu- ja kivijalkakiviä nostettiin takaisin vastaavalle kohtaa kivijalkalatomukseen.

Näitä käytännön toimenpiteitä varten oli otettu yhteys rovasti Aarnioon, joka puolestaan seurakunnan taholta toimitti paikalle kaksi työmiestä, jotka tekivät yhteensä 10 työtuntia.

Rovasti Aarniolle antoi allekirjoittanut lisäksi ohjeen poistattaa pensaita ja pieniä puita siten, kuin nyt oli kaakkoiskulman kohdalla tehty.

Näissä tutkimuksissa kiintyi huomio rakennuspohjan melko pienistä lohkotuista kivistä tehtyyn rakenteeseen, jossa ei ollut laastia. Tätä latomusta ei kuitenkaan avattu eikä näin-

ollen tutkittu oliko kysymyksessä mahdollisesti varsinaisen kivijalan ulkopuolinen vuoraus.

Samoin kiintyi huomio itäseinän pituuteen, joka oli 13.10 metriä ja niinollen ylittää normaalihirren mitan. Hirren mittaa suunnilleen vastaisi etelästä löydetty 8.85 pituinen kivijalka, mutta jos näin olisi, olisi kirkon pituussuuntaisena orientoitumisena pohjois-eteläsuunta.

Maastomuotoihin katsoen tuntuu kuitenkin todennäköiseltä, että 13.10 metrin pituinen itäseinä voisi olla itäpää ja lyhyt sivu, sekä että rakennuksen kivijalka voisi ulottua itä-länsisuunnassa 8.85 metrillä kauemmas länttä kohti. Länsiosan katkaisi kuitenkin em. talvisodan juoksuhauta.

Liitteet: 1 piirros
6. valokuvaa

Valokuvat:

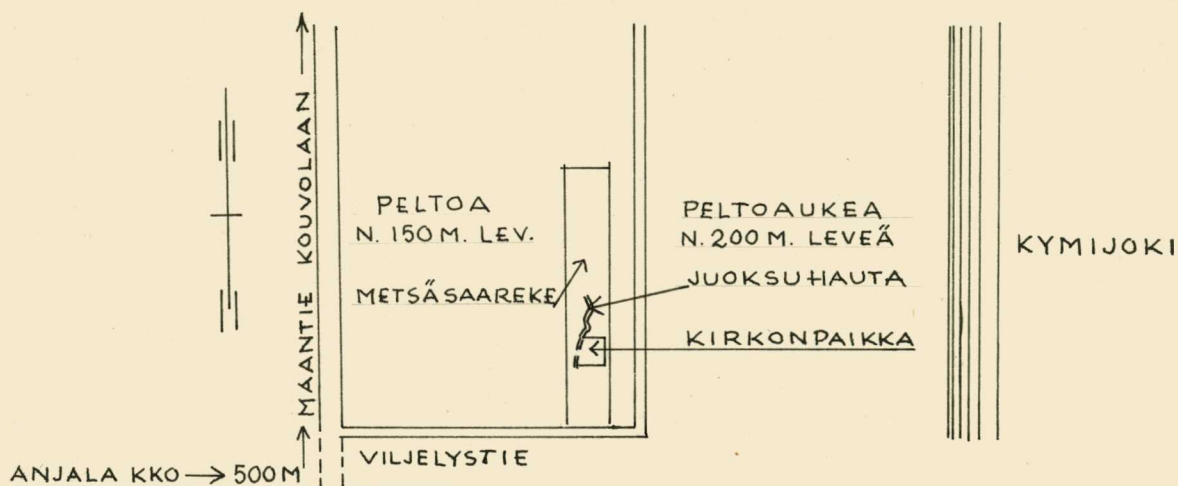
- 1) Metsäsaareke, jossa rakennuksen kivijalka sijaitsee, nähtynä lännestä maantieltä.
- 2) Kivijalan kaakkoisnurkka ja itäseinämä ennen pensaiden ja maan poistoa.
- 3) Kaakkoisnurkka etelän puolelta ja itäseinämä. Kivijalka paljastettu turpeista.
- 4) Kivijalan kaakkoisnurkka ja itäseinämä.
- 5) Kaakkoisnurkka ja eteläseinämä. Kivijalasta poistettu pensaat ja maa. Pudonneet kivet nostettu latomukseen.
- 6) Koillisnurkan kivilatomusta; taustalla ilmeisesti pohjoisseinän kivijalkaan kuuluvaa latomusta.

Aarne Heimala

ANJALAN KIRKONPAIKKA

MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIALLINEN
ARKISTO

I PIIRROS: KAAVIOKUVA SIJAINNISTA

II PIIRROS: SÄILYNYT KIVIJALANOSA MK 1:100

